

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հունան Կոստանյան

ՎՈՒԵՅԲՈՒՄ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ
ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ 5-7-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ
2. ՎՈԼԵՅԲՈԼ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ
3. ՎՈԼԵՅԲՈԼ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ
4. ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ՎՈԼԵՅԲՈԼՈՒՄ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ֆիզիկական կուլտուրայի դասերն ամբողջությամբ վերցրած, առաջին հերթին նպատակաուղղված են սովորողների առողջարարական խնդիրներին՝ առողջության ամրապնդմանը, նրանց օրգանիզմի ճիշտ ու համաչափ զարգացմանը և կոփմանը:

Դպրոցականների մոտ սկսած տարրական դասարաններից պետք է ներարկեք ֆիզիկական ակտիվության անհրաժեշտության գիտակցություն:

Վոլեյբոլ մարզախաղի ուսուցումը նպաստում է սովորողների և առողջության ամրապնդմանը և ֆիզիկական ներդաշնակ զարգացմանը:

Վոլեյբոլ մարզախաղի ժամանակ աշխատում են օրգանիզմի գրեթե բոլոր մկանախմբերը, բարելավվում են սովորողների տարբեր օրգան-համակարգերի (սիրտ-անոթային, շնչառական և այլն) գործունեությունը, որը առաջին հերթին նպաստում է նրանց առողջության ամրապնդմանը:

Բացի այդ, վոլեյբոլ մարզախաղը նպաստում է սովորողների շարժողական ընդունակությունների՝ արագաշարժության, դիմացկունության, ճարպկության, ուժի, ճկունության, կոորդինացիայի մշակմանը:

Վոլեյբոլ մարզախաղը լինելով կոլեկտիվ մարզախաղ նպաստում է նաև սովորողների մոտ ընկերասիրության, փոխօգնության, համագործակցության, համարձակության, հանդուրժողականության, նպատակասլացության, ինքնատիրապետման, կամքի ուժի դաստիարակմանը:

Վոլեյբոլի դասերին ուսումնադաստիարակչական խնդիրները չի կարող հաջողությամբ լուծվել, եթե ուսուցիչը հանգամանորեն չնախապատրաստվի դասի անցկացմանը:

Միջին դասարաններում վոլեյբոլ մարզախաղի ուսուցման գործընթացում կարևոր նշանակություն ունի ուսուցչի ուսումնական նյութի մատչելի բացատրումը, ցուցադրումը, ինչպես նաև մանկավարժական տակտը, հատկապես երկկողմանի խաղերի անցկացման ժամանակ՝ բարենպաստ հոգեբանական մթնոլորտի ստեղծումը:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ: Ուսումնասիրել վոլեյբոլ մարզախաղի տեխնիկական և տակտիկական հնարքների ուսուցման առանձնահատկությունները 5-7-րդ դասարաններում:

2. ՎՈՒԷՅԲՈՒԼ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

Վոլեյբոլ մարզախաղը իր մեջ ներառում է տեսական, տեխնիկական հնարքների և տակտիկական գործողությունների ուսուցումը:

Սկզբում պետք է սովորեցնել վոլեյբոլի տեխնիկական հնարքները, ապա տակտիկական գործողությունները, որից հետո՝ խաղի կանոնները:

Վոլեյբոլի խաղի տեխնիկական հնարքներն են՝

- Վոլեյբոլիստի կեցվածքով տեղաշարժվելը՝ կից քայլերով, կողքով, դեմքով, մեջքով առաջ, կանգառները, արագացումները:
- Գնդակի փոխանցում երկու ձեռքով վերևից, ներքևից:
- Գնդակի ընդունում երկու ձեռքով ներքևից:
- Ներքևից ուղիղ սկզբնահարվածի կատարում և սկզբնահարվածի ընդունում:
- Վերին ուղիղ սկզբնահարվածի կատարում և սկզբնահարվածի ընդունում:
- Ուղիղ հարձակողական հարված:
- Գնդակի ետ մղում բռուցքով՝ ցանցի վրայով:

Տակտիկական գործողություններն են՝

- Շրջափակումը,
- Հարձակողական տակտիկական գործողություններ:
- Պաշտպանողական տակտիկական գործողություններ:

Գնդակի փոխանցում երկու ձեռքով վերևից կատարելու ժամանակ ոտքերը պետք է լինեն զատված և ծնկներում ծավված՝ մի ոտքը մի փոքր առաջ դրված, իրանը ուղիղ, ձեռքերը դեպի առաջ-վեր՝ արմունկները ծավված: Ձեռքերի դաստակները գնդակին շփվում են դեմքի հավասարության վրա, փոխանցումը կատարվում է մատների միջոցով, բայց ոչ ձեռքի ափերով:

Այս վարժությունը սկզբում կատարում ենք տեղում, իսկ հետո նաև առաջ շարժվելուց հետո:

Գնդակի փոխանցումը ներքևից կատարվում է երկու ձեռքերի ծավված, մինչև մոտեցված դաստակներով /բռունցք դարձրած դիրքով/: Այն օգտագործվում է, երբ խաղացողը չի կարողանում վերին փոխանցման համար հասնել գնդակին, երբ գնդակն իջնում է ցանցին մոտիկ կամ կաշում է նրան և ընկնում, ինչպես նաև այն դեպքում, երբ թիմին մնում է գնդակին մեկ շփման իրավունք իսկ գնդակին հասնող խաղացողը հեռու է ցանցից:

Գնդակի փոխանցումների ուսուցումը կարելի է իրականացնել հետևյալ հաջորդականությամբ՝ գնդակի փոխանցում գլխավերևում, գնդակի փոխանցում զույգերով, գնդակի հանդիպակաձ փոխանցում ցանցին զուգահեռ կամ ցանցի վրայով, գնդակի փոխանցումներ ցատկով, ցանցի վրայով:

Գնդակի ընդունում երկու ձեռքով ներքևից:

Այս հնարքը կատարվում է հետևյալ կերպ՝ գնդակը ընդունելու համար կատարվում է տեղաշարժ քայլով, ցատկով կամ վազքով: Ելման դրությունն՝ ոտքերը ծավված ծնկային և սրունք-թաթային հողերում, մարմինն աննշան թեքված առաջ, արմունկները ուղիղ են, դաստակները կազմում են «կողպեք» և դրված են շարժման ուղղությամբ:

Գնդակին մոտենալիս ոտքերը միաժամանակ ուղղված են և ձեռքերը աննշան շարժվում են առաջ-վերև, հարվածը գնդակին կատարվում է նախաբազուկով:

Վերին ուղիղ սկզբնահարվածը կատարելիս՝ գնդակը վերնետել, ձեռքի ետթափով հարվածել գնդակին ուղղած ձեռքի ափով:

Սկզբնահարվածներ կատարելիս կարևոր նշանակություն ունի շարժումների համաձայնեցվածությունը՝ գնդակի վերնետումները, ետթափը ու հարված գնդակին:

Ներքևից ուղիղ սկզբնահարվածը կատարվում է հետևյալ կերպ. խաղացողը կանգնում է դեմքով դեպի ցանցը, մեկ ոտքն առաջ, ետին ոտքը ծավված ծնկան հողում, մարմինը թեքված առաջ: Գնդակը գտնվում է ձախ ձեռքի ափի վրա՝ գոտկատեղի կամ մի փոքր ցածր բարձրության վրա: Աջ ձեռքը տարվում է ետ թափի համար, իսկ ձախով գնդակը նետվում է վերև՝ գլխից ոչ բարձր: Հարվածը գնդակին կատարվում է ձեռքի բաց ափով, կիսաբռունցքով, բռունցքով, ձեռքը ուղղելով գոտկատեղին հավասար:

Գնդակը վերնետել, ձեռքի ետթափով հարվածել գնդակին ուղղած ձեռքի ափով: Սկզբնահարվածները ուսուցանելիս, նախ հանձնարարվում է գնդակը զցել խաղադաշտի սահմաններում, այնուհետև ըստ ճշտության՝ մրցակցի կիսադաշտի աջ կամ ձախ մասը:

Սկզբնահարվածի ընդունում երկու ձեռքով ներքևից:

Կատարվում է հետևյալ կերպ. գնդակի հանդիպման համար տեղաշարժ՝ քայլով, ցատկով կամ վազքով: Ելման դրությունը ոտքերը ծավված ծնկային և սրունք-թաթային հողերում, մարմինն աննշան թեքված առաջ, արմունկներն ուղիղ են, դաստակները կազմում են «կողպեք» և դրված են շարժման ուղղությամբ: Գնդակին մոտենալիս ոտքերը միաժամանակ ուղղված են և ձեռքերը աննշան շարժվում են առաջ-վերև, հարվածը գնդակին կատարվում է նախաբազուկով:

Ուղիղ հարձակողական հարված:

Հարձակողական հարվածի ուսուցումից առաջ, անհրաժեշտ է, որ սովորողները

տիրապետեն ցատկերին և վերնից ուղիղ սկզբնահարվածին:

Ուսուցումը պետք է կատարել հետևյալ հերթականությամբ՝ ցատկ վերև երկու ոտքի հրումով, թափավազք դեպի ցատկի տեղը, հարվածային շարժում:

Ուղիղ հարձակողական հարվածը կատարվում է հետևյալ կերպ.

- թափավազքի վերջին քայլը, կասեցնող կամ արգելակող քայլը կատարվում է առջևի ոտքի կրունկի վրա, /որպեսզի կանխվի ցանցին դիպչելը կամ ոտքը միջին գծի վրա դնելը/, ձեռքերը ցած-ես,
- վերցատկը կատարվում է երկու ոտքի հրումով,
- վայրէջք ուղղահայաց դրված ոտքերով, ծավված ծնկներում: Թափավազքը կարող է կատարվել երկու, երեք քայլով, շարժում ձեռքերով առաջ-վերև, հարվածող ձեռքը թափավազքում ծավվում է դաստակային հողում, ուսերը տարվում է հետ,
- հարվածը գնդակին կատարվում է ի հաշիվ մարմնի արտակորման և հարվածող ձեռքի ուղղման շնորհիվ, վերցատկի /թռիչքի/ բարձր կետում` ուղղված ձեռքով:

Վայրէջքը կատարվում է կիսածավված ոտքերով:

Այսպիսով, հարձակողական հարվածում ընդգրկված է` թափավազքը (կասեցնող քայլ), ցատկը (հարվածի համար թափ), հարվածը գնդակին և վայրէջքը: Հարձակողական հարվածները հիմնականում կատարվում են 4-րդ և 2-րդ գոտիներից, 3-րդ գոտուց կատարված փոխանցմամբ:

3. ՎՈՒԵՅԲՈՒՄ ՄԱՐԶԱԽԱՂԻ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

3.1 Տակտիկական գործողություններ

Շրջափակումը հարձակողական հարվածներից /ցանցի մոտ / պաշտպանվելու ամենահուսալի միջոցն է: Այն կատարվում է անհատական և խմբային ձևով: Հարձակողական հարվածի շրջափակումը կատարվում է մրցակցի գնդակով հարվածի պահին` երկու ոտքով հրվելով, ձեռքերը ցանցից վերև պահելով, գնդակը ետ մղելով ցանցի վրայով:

Շրջափակման ժամանակ պետք է ձգտել «փակել» այն ուղղությունը, որտեղ հարձակվողը կարող է գնդակն ուղարկել առավելագույն ուժով:

Հարձակողական տակտիկական գործողություններ:

Վոլեյբոլ խաղի տակտիկական գործողությունները լինում են` անհատական,

խմբակային և թիմային:

Ցանկացած տակտիկական գործողություն կառուցվում է ելնելով խաղացողների տարրական տակտիկական գիտելիքներից, տեխնիկական

հնարքների տիրապետման ունակություններից և ֆիզիկական ընդունակությունների զարգացման աստիճանից:

Խաղի ժամանակ խաղացողները դիտում են իրենց խաղընկերների և մրցակիցների շարժումները, գնդակի շարժման հետագիծը, խաղային իրադրությունների ընթացքը և ընդունում են որոշում՝ ինչպես գործել:

Անհատական գործողությունները պետք է սկսել խաղացողների առանց գնդակի և գնդակով՝ տեղաշարժեր, երկրորդ փոխանցում, սկզբնահարվածի կատարում և հարձակողական հարվածի կատարումներից:

Սկզբնահարված կատարելիս խաղացողը պետք է հայացքով գննի մրցակցի կիսադաշտը, նշանառի նպատակը, այնուհետև կատարի սկզբնահարվածը:

Գնդակը փոխանցող խաղացողը, փոխանցումից առաջ պետք է գնահատի իր խաղընկերների գտնվելու վայրի դասավորությունը, նրանց հնարավորությունները և ընդունի որոշում ում փոխանցել գնդակը:

Տակտիկական գործողությունների ուսուցման սկզբնական շրջանում այն պետք է կատարել աստիճանաբար՝ սկսելով տարրական դրություններից և շարժումներից:

Հարձակվող խաղացողի տակտիկական պատրաստության հիմքը հանդիսանում է համակցված վարժությունները, որտեղ փոխանցող և հարձակվող խաղացողները ձգտում են հաղթահարել շրջափակողների և պաշտպանների դիմադրությունը:

Հարձակվողը թափավազքից առաջ պետք է հայացքով տեսնի շրջափակողներին պաշտպանների դասավորությունը:

Պաշտպանողական տակտիկական գործողություններ՝ միայնակի շրջափակում, շրջափակողի ապահովում: Շրջափակումը պաշտպանությունում կատարվող տեխնիկական հնարք է, որի օգնությամբ մրցակցի հարձակողական հարվածի ճանապարհը փակվում է անմիջապես ցանցի վրա:

Շրջափակումը կատարվում է ցանցի մոտ կանգնած՝ ելման դրությունում. ոտքերը ծավում են, սրունքները ուղղահայաց ուսերի լայնությամբ, ձեռքերը կրծքին կամ դեմքին հավասար: Դեպի գնդակի հանդիպմանը՝ շարժումը կատարվում է կողադիր-խաչաձև քայլքով, ցատկով կամ վազքով, կիսակրճանիստ դրությունից ցատկ վերև ձեռքերը հանելով ցանցի վրա, մատները բացված են օպտիմալ լարված: Վայրէջքը կատարվում է ծաված ոտքերի վրա: Շրջափակման կատարման ամենից կարևոր փուլերը տեղի և ցատկի համար ժամանակի ճիշտ ընտրումն է: Տեղի ընտրումը

խաղացողը որոշում է ելնելով գնդակի հետագծից, փոխանցողի մարմնի դրությունից, հարձակվող խաղացողի արագությունից և թափավազքի ուղղությունից, հարձակվողի ձեռքի շարժումից: Մովորաբար շրջափակողը

կանգնում է հարձակվողի դիմաց: Միջին և բարձր փոխանցումներից հարձակվելու դեպքում շրջափակողը ցատկում է հարձակվող խաղացողի թափային շարժման ժամանակ:

Ցածր փոխանցումներից հարվածների դեպքում՝ շրջափակողը ցատկում է հարձակվողի հետ միասին: Շրջափակողները պայմանականորեն բաժանվում են հիմնականի և օգնողի: Խմբակային շրջափակման ժամանակ հիմնականը՝ որոշում է շրջափակման տեղը, իսկ օգնողը նրան հարմարվում է պայմանավորված կերպով կամ ազդանշանով:

Ապահովումը, ինչպես պաշտպանական տարր օգտագործվում է, երբ անհրաժեշտություն է զգացվում ապահովել խաղընկերներին: Հատկապես, մշտապես պետք է ապահովել արձակողական հարված և շրջափակում կատարող խաղընկերոջը:

Թիմային տակտիկական գործողություններ: Թիմային տակտիկական գործողությունների ուսուցումը պետք է սկսել վեց խաղացողների կատարվող գործողությունների որոշումով /հարձակվողներ, փոխանցողներ, պաշտպաններ/: Խաղի տակտիկան ընտրվում է ելնելով խաղացողների հնարավորություններից: Պետք է ուսուցանել նաև խաղացողների տեղաբաշխումը պաշտպանական և հարձակողական գործողություններում: Տակտիկական հմտությունները ամրապնդելու նպատակով կարելի է հանձնարարել այնպիսի առաջադրանքներ, որտեղ խաղացողները կանգնում են այս կամ այն տեղաբաշխումով և մրցակցից զնդակը ընդունելով իրագործում են տակտիկական այս կամ այն մտահղացումը:

4. ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐԸ ՎՈՒԼԵՑԲՈՒՈՒՄ

Վուլեյբոլ մարզախաղի տարրերի /տեխնիկական հնարքների/ ուսուցման արդյունավետությունը պայմանավորված է ուսուցման մեթոդների ճիշտ ընտրությամբ և կիրառմամբ:

Ուսուցման գործընթացում կիրառվում են խոսքային, զննական և գործնական մեթոդները համակցված: Գործնական մեթոդներից կիրառվում են հատկապես՝ խմբակային, հոսքային, հերթափոխային, ճակատային եղանակները:

Վուլեյբոլ մարզախաղի տարրերի /տեխնիկական հնարքների/ ուսուցման նպատակով անհրաժեշտ է նախ բացատրել և ցուցադրել վարժությունները, այնուհետև սովորողներին հանձնարարել կատարել այդ հնարքները:

Որոշակի հատություններ զարգացնելու և շարժողական ընդունակությունների մշակման համար անհրաժեշտ է շարժումներն և շարժողական գործողությունները

կրկնել բազմակի անգամ, որոնք միաժամանակ օժանդակում են շարժումների տեխնիկայի հղկմանը:

Վարժությունների՝ տարրերի յուրացման գործընթացին հատուկ են՝ ընկալումը, իմաստավորումը, ամրապնդումը, որոնք փոխկապակցված են միմյանց հետ:

Տարբեր շարժողական գործողությունների /գնդակի փոխանցում և ընդունում, սկզբնահարված և ընդունում և այլն/ յուրացումը իրականացվում է ամբողջական և մասնատված մեթոդներով:

Ամբողջական մեթոդը այն է, երբ շարժումը կամ գործողությունը կատարվում է ամբողջությամբ: Իսկ այն դեպքերում, երբ տեխնիկական հնարքը կամ տակտիկական գործողությունը բարդ է, նպատակահարմար է օգտագործել ուսուցման **մասնատված մեթոդը**: Այս դեպքում սկզբում ուսուցանվում է շարժման առանձին մասերը, այնուհետև դրանք միացնելով կատարվում է ամբողջ վարժությունը կամ գործողությունը:

Վոլեյբոլ մարզախաղի տեխնիկական հնարքների և տակտիկական գործողությունների ամրապնդումն հատկապես լավ է իրականացվում երկկողմանի ուսումնական խաղերի անցկացման ժամանակ:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Գրականության աղբյուրների ուսումնասիրությունը հնարավորություն տվեց կատարելու հետևյալ եզրակացությունները.

1. Ժամանակակից վոլեյբոլի գնդակի ընդունումը և փոխանցումը, մատուցումները, հարձակողական հարվածները և շրջափակումը հանդիսանում են խաղի հիմնական տեխնիկական հնարքները և նրանց սխալ իրականացման դեպքում թիմը կորցնում է միավոր կամ էլ ստանում է մատուցման իրավունք:
2. Վոլեյբոլիստից պահանջվում է ոչ միայն խելացի և գրագետ կերպով կատարել տեխնիկական հնարքներ, այլ ճիշտ ընտրել և փոխել այն խաղային պրոցեսում:
3. Տեխնիկական հնարքների ուսուցումը սկսվում է կեցվածքների և տեղաշարժերի ուսուցումից, որի վրա պետք է ուշադրություն դարձնել գնդակով հնարքներ կատարելուց և թե՛ խաղային պրոցեսում:
4. Մրցումների ընթացքում նկատվում է, որ խաղացողները կամ թիմը ինչքան լավ են պատրաստված տեխնիկական հնարքների տեսակետից, այնքան բարձր է խաղի տակտիկական և նրա բազմաթիվ գործողությունները: Ուստի տեխնիկական և տակտիկական խոր կերպով կապված են իրար հետ:
5. Ընդհանուր զարգացնող վարժությունները նախապատրաստական, նմանեցնող և խաղային վարժությունները կարևոր դեր են խաղում տեխնիկական հնարքների ուսուցման և կատարելագործման ժամանակ:
6. Տեխնիկական հնարքների ուսուցման ժամանակ մեծ տեղ է գրավում ստուգողական նորմատիվների ընդունումը, որը հնարավորություն է տալիս պատկերացում կազմել խաղացողի պատրաստականության վերաբերյալ:
7. Հարձակողական հարվածները և շրջափակումը սկզբից ուսուցանվում է ցածրացված ցանցի վրայով, հետո տվյալ տարիքին համապատասխան:

ՕԳՏԱԳՈՐԾԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ասմարյան Կ. Վոլոյբով.- Ուսումնական ձեռնարկ.-Երևան.-ՖԿՀՊԻ.- 2007թ, 309 էջ.
2. Գաբրիելյան Հ., Ղազարյան Ֆ., Մինասյան Հ., «Ֆիզիկական կուլտուրա դասավանդման մեթոդիկա 5-9-րդ դասարաններ», Ուսուցչի ձեռնարկ 2013թ.
3. Գրիգորյան Յու.Գ. Մինասյան Հ.Ս. Հանրակրթական դպրոցի «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր, 1-12-րդ դասարաններ, Երևան 2007թ,139 էջ.